

Ова књига је за:

.....

Назив оригинала:
Henryk Sienkiewicz
W PUSTYNI I W PUSZCZY

Овај роман део је светског јавног књижевног добра.
Copyright © 2022 за ово издање Вулкан издаваштво

ISBN 978-86-10-04181-1

Ова књига штампана је на природном рециклираном папиру од дрвећа које расте у одрживим шумама. Процес производње у потпуности је у складу са свим важећим прописима Министарства животне средине и просторног планирања Републике Србије.

ХЕНРИК
СЈЕНКЈЕВИЧ

КРОЗ ПУСТИЊУ И ПРАШУМУ

Превео Исо Великановић

 Вулканчић

Београд, 2022.

I

— **З** наш, Нел – рече Сташ Тарковски малој Енглескињи – да су јуче дошле заптије (редари) и ухапсиле жену надзорника Смаина и његово троје деце, ону Фатиму која је већ неколико пута долазила у канцеларију твог и мог оца?

А мала, као слика лепа Нел подиже зеленкасте очи према Сташу и запита пола у чуду а пола у страху:

– Јесу ли је одвели у затвор?

– Не, али нису јој дозволили да отпутује у Судан. Дошао је чиновник који ће је надгледати да ни за корак не мрдне из Порт Саида.

– А због чега?

Сташ, који је навршавао четрнаесту годину, и веома волео своју осмогодишњу другарицу, али је с њом поступао као с малим дететом, одговори са самоувереним изразом на лицу:

– Кад будеш у мојим годинама, знаћеш све шта се дешава, и то не само оно што се збива дуж канала, од Порт Саида до Суеца, већ и у читавом Египту. Зар ниси ништа чула о Махдију?

– Чула сам да је ружан и неуљудан.

Дечак се сажаливо осмехну.

– Да ли је ружан, не знам. Суданци сматрају да је леп. Али рећи за човека који је толико људи поубијао да је неуљудан нешто је што може заиста изустити само

осмогодишња девојчица којој сукњица сеже довде, једва до колена!

– Тата ми је тако рекао, а тата то најбоље зна.

– Он ти је тако казао зато што другачије не би разумела. Мени не би тако рекао. Махди је гори од читавог чопора крокодила. Разумеш ли? Каквог ли израза „неуљудан“! Тако се говори одојчади.

Али, опазивши да се девојчицино лице намрачило, заћута, а затим рече:

– Нел! Ти знаш да нисам хтео да ти учиним нажао. Доћи ће време кад ћеш и ти имати четрнаест година. То ти сасвим поуздано обећавам.

– Аха! – одговори она и погледа га забринуто. – А ако Махди пре тога упадне у Порт Саид и прождере ме?

– Махди није људождер. Он не прождире људе већ их убија, а неће ни упасти у Порт Саид. А уколико то и учини, па чак и да му се прохте да тебе убије, имао би најпре посла са мношвом.

Након ове тврдње Сташ тако значајно шмркну да то није могло значити ништа добро за Махдија, што Нел сасвим умири.

– Знаш – одврати она. – Ти ме не би дао. Али зашто не пуштају Фатиму из Порт Саида?

– Зато што је Фатима Махдијева сестричина. Њен муж Смаин рекао је египатској влади у Каиру да ће поћи у Судан, где борави Махди, и да ће издејствовати слободу за све Европљане који су пали у његове руке.

– Значи да је Смаин добар?

– Чекај! Твој и мој тата, који одлично познају Смаина, уопште немају поверења у њега, па су упозорили Нубарпашу да се не узда у њега. Али влада је пристала на то да се Смаин пошаље на пут, и сад он ето борави већ пола

године код Махдија. Робови се ипак нису вратили, већ је, напротив, из Картума стигла вест да махдијевци с њима поступају све окрутније, да их је Смаин изневерио, након што је од владе измамио новац. Сасвим је прешао на Махдијеву страну, а Махди га је именовао за емира. Прича се да је Смаин био заповедник артиљерије у оној страшној бици кад је пао генерал Хикс; а говоре и да је он научио махдијевце како се рукује топовима, што они као дивљаци раније нису знали. Смаину је много било стало до тога да извуче жену и децу из Египта. Кад је Фатима, која је била упућена у Смаинове намере, хтела потајно да умакне из Порт Саида, влада ју је ухапсила заједно са децом.

Разговор се одједном прекину јер је Сташу пажњу одвукло јато птица које је летело од Ехтум ом Фарага према језеру Манзалех*. Птице су летеле прилично ниско. У прозирном ваздуху могло се јасно видети неколико пеликана с увученим вратовима, како полако машу огромним крилима. Сташ одмах поче да опонаша њихов лет: забаци главу, стане махати раширеним рукама по ваздуху и потрчи доста далеко по насипу.

– Гледај! Ено и фламинга! – ускликну одједном Нел.

Сташ се одмах заустави јер су се иза пеликана, само на нешто већој висини, заиста видеде две птице налик на два велика пурпурноцрвена цвета.

– Фламинзи! Фламинзи!

– Сваке вечери враћају се у своја гнезда на острвима – рече дечак. – Ах, да имам пушку!

– А зашто би пуцао у њих?

* Данас познатије као Манзала. (Прим. лект.)

– Жене то не разумеју. Хајдемо даље, можда ћемо их угледати још више.

Након тих речи он ухвати девојчицу за руку, па пођоше до првог пристаништа у Порт Саиду, а за њима крену црнкиња Дина, некадашња дадиља мале Нел. Ишли су поред шуме између језера Манзалех од канала, којим је баш тог тренутка пролазио велики енглески пароброд. Њиме је управљао кормилар. Приближавало се вече. Сунце је још стајало прилично високо, али се већ спуштало према супротној обали. Над сланом водом канала пружао се златан сјај и мешао се са сјајем боја у паунском плаветнилу узбурканих таласа. На арапској обали, докле поглед сеже, протезала се жута пешчана пустиња – тмурна, кобна, мртва. Између укоченог, стакленог неба и непрегледног песка није се видео ниједан траг живог бића. Док је на каналу још врео живот, чамци врвели на све стране и звиждање пароброда се разлегало надалеко, а по језеру Манзалех трептала сунцем обасјана јата галебова и дивљих патака, на арапској обали као да се простира земља смрти. Тек кад је сунце залазећи постајало све црвеније, почеше се пешчани крајеви преливати љубичасто као лебина у јесен међу пољским шумама.

Путем према луци угледаше деца још неколико фламинга, које су њихове очи пратиле са смешком. Тада Дина рече да Нел мора да иде кући. У Египту након дана, који су и зими обично врели, наступају веома хладне ноћи. Будући да је на нежно Нелино здравље требало будно пазити, њен отац, господин Ролинсон, није допуштао да се девојчица задржава код воде након сунчевог заласка. Зато кренуше према граду, где се близу канала налазила вила господина Ролинсона. Баш кад је сунце утонуло у море, стигоше у вилу. Убрзо након тога, пошто је био

позван, на ручак стиже и инжењер Тарковски, Сташев отац. Цело друштво с Нелином учитељицом Францускињом, госпођом Оливије, седне за сто.

Господин Ролинсон, један од директора Компаније Суецког канала, и Владислав Тарковски, инжењер исте компаније, живели су много година у блиском пријатељству. Обојица беху удовци. Госпођа Тарковски, рођена Францускиња, умрла је приликом Сташевог рођења, дакле пре више од тринаест година, а Нелина мајка је умрла од туберкулозе у Хелвану, кад су девојчици биле три године. Оба удовца становала су у Порт Саиду, у комшилуку, а виђала су се даноноћно због посла. Заједничка судбина их је још више зближила и учврстила већ раније склопљено пријатељство. Господин Ролинсон је заволео Сташа као рођеног сина, а господин Тарковски би у свако доба пошао и у ватру за малу Нел. Након обављених дневних послова, најмилији одмор представљао би им разговор о деци, њиховом васпитању и будућности. Господин Ролинсон би у разговору обично хвалио дечаккову одважност и ваљаност, док се господин Тарковски одушевљавао нежношћу и анђеоским лицем мале Нел. И једно и друго је била истина. Сташ је био мало уображен и хвалисавац, али је марљиво учио, а учитељи у енглеској школи коју је похађао у Порт Саиду сматрали су га заиста изузетно надареним. Што се тиче одважности и практичности, наследио их је од оца, јер је господин Тарковски поседовао у високом степену та својства и управо је највише захваљујући њима био на високом положају. Године 1863. борио се непрекидно током једанаест месеци на ратном пољу. Био је рањен, заробљен и осуђен на Сибир. Али пошло му је за руком да побегне из дубине Русије и да умакне преко границе. Целу једну

годину учио је о хидраулици. Онда је добио посао на каналу, а након неколико година, кад су запазили његову изврсност, енергију и марљивост, понудише му високо место надинжењера.

Сташ се родио на каналу у Порт Саиду, ту је одрастао и провео готово четрнаест година, па су га инжењери, другови његовог оца, из тог разлога називали сином пустиње. Касније, кад је већ пошао у школу, пратио је понекад оца или господина Ролинсона за време празника на службеним путовањима, на која су морали да иду од Порт Саида чак до Суеца, надзирући радње око насипа и дубљег ископавања канала. Дечак је познавао сваког инжењера и све царинске чиновнике, све раднике, Арапе и црнце. Завлачио би се у сваки угао, умео је да осване тамо где му се нико није надао. Ишао би на далеке излете дуж насипа и понекад се возио прилично далеко чамцем по језеру Манзалех. Возио се на арапску обалу, тамо би узјахао коња или, ако их није било, камилу или магарца, па се играо „дивљег јахача“ у пустињи. Што би господин Тарковски рекао, он је свуда „дабровао“ и проводио је сваки слободан тренутак, кад није имао школских обавеза, на води. Отац му то није бранио јер је знао да ће веслање, јахање и сталан боравак на свежем ваздуху јачати дечаково здравље и развијати у њему смисао за практично. А Сташ је заиста био чврст дечак и виши него што су то обично дечаци његових година. Доста је било погледати га у очи и уверити се да ће пре погрешити са превеликом смелошћу него са кукавичлуком ако дође у неку неприлику. У четрнаестој години био је један од најбољих пливача у Порт Саиду, а то није било мало, пошто Арапи и црнци пливају као рибе. Пуцајући из карабина малога калибра на дивље патке и египатске гуске, добио је сигурну руку

и сигурно око. Сањарио је о томе како ће једнога дана поћи у лов на велике животиње у средишњој Африци, па је зато тако жељно слушао приповедање Суданаца запослених на каналским пословима, који су се понекад сукобљавали у свом завичају с великим пљачкашима и бестидницима. Још једна предност у вези са тим била је да је притом учио њихове језике. Суецки канал требало је увек поправљати, иначе би га у години засуо песак с пустиња које су се простирале на обе стране. Велико Лесепсово дело тражило је непрекидну марљивост и константну пажњу. До данашњег дана кретале су се јаке машине и хиљаде радника под надзором вештих инжењера радило је на продубљивању каналског корита. Данас, кад је дело довршено, а машине усавршене, потребан је много мањи број људи, али и он је још поприличан. Међу радницима су превладавали урођеници, али није недостајало ни Нубијаца, Суданаца, Сомалаца и различитих црнаца који пребивају око Белог и Плавог Нила, крајевима које је египатска влада заузела пре Махдијевог устанка. Сташ је са свима живео у пријатељству, а како је необично лако учио стране језике, као што то обично бива код Пољака, савладао је много језика не знајући ни сам како и када. С обзиром на то да је рођен у Египту, арапски је говорио као прави Арапин. Од Занзибараца, који су највише били запослени као ложачи машина, научио је по читавој Африци распрострањени свахили језик, а могао се чак споразумети и са црнцима из племена Динка и Шилук, која живе испод Фашоде* на Нилу. Осим тога, вешто је говорио енглески, француски и пољски, јер је његов отац, прави родољуб, брижно пазио на то да му дечак

* Данашњи Кодок. (Прим. лект.)

зна матерњи језик. Сташ је, наравно, сматрао тај језик најлепшим на свету и научио је пољски са успехом и малу Нел. Једино није могао да је научи да његово име Сташ не изговара Стес. Понекад је због тога између њих долазило до несугласица, које су, међутим, трајале толико док се девојчици очи не би испуниле сузама. Тада би је Стес молио за опроштај и љутио се сам на себе. Ипак, имао је ружну навику да с омаловажавањем говори о њених осам година и да даје предност својим озбиљним годинама и свом искуству. Тврдио је да дечак који ће ускоро напуни четрнаесту годину, иако баш није сасвим одрастао, барем није више дете, већ је, напротив, способан за свакојака јуначка дела, а посебно ако кроз његове жиле тече пољска и француска крв.

Ништа није силније желео него да му се једног дана пружи прилика за таква дела, а посебно кад би тиме могао заштити Нел. Обоје су измишљали најразноврсније опасности; Сташ би морао да одговара на њена питања шта би учинио, на пример, кад би кроз прозор у кућу ушао крокодил дугачак десет метара или шкорпија велика као пас. Обоје ни издалека нису слутили да ће грозна стварност убрзо надмашити све њихове фантастичне довитљивости.

II

Код куће су за столом чули радостан глас. Господа Тарковски и Ролинсон били су пре неколико недеља позвани да као инжењери-вештаци прегледају и оцене радове који су се изводили у читавој каналској мрежи у покрајини Фајум, у околини града Мединета близу језера Карун,

на каналу Јусеф и на Нилу. На том послу требало би да се задрже око месец дана и због тога су добили дозволу своје компаније. Пошто су божићни празници били близу, обојица се договорише да се не растану са децом, већ да Сташа и Нел поведу са собом у Мединет. Кад деца чуше ту новост, умало не искочише из коже од весеља. Дотад су познавала градове који су се простирали уз канал, и то Исмаилију и Суец, а с оне стране канала Александрију и Каиро, где су посетили велике пирамиде и сфингу. Али су то били кратки излети, док је за експедицију у Мединет ел Фајум био потребан читав дан путовања возом уз Нил према југу, а онда од Ел Васте на запад према Либијској пустињи. Сташ је знао за Мединет захваљујући приповедању млађих инжењера и путника који су одлазили тамо у лов на разне водене птице, као и на пустињске вукове и хијене. Знао је да је то посебна велика оаза која лежи на левој обали Нила, али није изложена поплавама јер има свој посебни водени систем натапања, који ствара језеро Карун, Бар Јусеф и целу мрежу малих канала. Они који су видели ту оазу говорили су да тај крај чини посебну целину и да је, иако припада Египту, одвојен од њега пустињом. Само канал Јусеф веже, такорећи, плавом танком траком тај крај с долином Нила. Обиле воде, плодност земље и бујна вегетација учинили су од овога краја земаљски рај, а простране рушевине града Крокодилополиса мамиле су стотине радозналих путника. Сташ се, међутим, највише радовао обалама језера Карун с јатима птица и због могућих хајки на вукове по пустињским брежуљцима Сидмант ел Џабала.

Али његови празници почињали су тек за неколико дана, а будући да је прегледање каналских радњи било хитно, очеви нису могли губити време, па се сложише

да одмах отпутују, а деца ће кренути с госпођом Оливије недељу дана касније. И Нел и Сташ волели би одмах да крену на пут, али Сташ се није усудио да замоли за то. Почели су их уместо тога запиткивати различит питања у вези са путовањем и с новим налетима радости примише вест да неће становати у неудобним хотелима чији су власници Грци, већ у шаторима које набавља Кукова туристичка агенција. Тако обично поступају путници који полазе из Каира на подужи боравак у Мединет. Кук даје шаторе, послугу, куваре, коње, магарце, камиле, намирнице, водиче, па путник не треба ни за шта да се брине. То је, додуше, прилично скуп начин путовања, али инжењери Тарковски и Ролинсон нису морали да се базирају на то, зато што је све трошкове плаћала египатска влада, која их је као стручњаке позвала да процене и прегледају послове око канала. Нел, која је више од ичега на свету волела да јаше на камили, отац обећа да ће добити посебну грбаву камилу, на којој ће са госпођом Оливије, или с Дине, а понекад и са Сташем, учествовати у излетима до оближње околине пустиње и до језера Карун. Господин Тарковски обећа Сташу да ће му допустити једном да ноћу пође на вукове и да ће, ако му оцене у школском сведочанству буду добре, добити праву енглеску пушку и сав прибор који је потребан ловцу. Будући да је Сташ био сигуран да ће имати добре оцене, почео је сместа да сматра себе власником пушке и обећавао је сам себи да ће њом извршити разна чудесна и знаменита дела.

Уз овакве планове и разговоре прошао је обрадованој деци ручак. Најмање одушевљена будућим путем била је госпођа Оливије, која се није радо померала из удобне виле у Порт Саиду и која се уплашила на помисао да неколико недеља борави у шатору, а посебно што ће се

организовати излети на камилама. Имала је већ неколико пута прилику да путује тако, како то обично чине из радозналости сви Европљани који живе у Египту, а ти покушаји увек су се завршавали неуспехом. Једном се камила пре времена подигла, док још није добро ни села у седло и због тога се стровалила преко камилине грбе на земљу. Другом приликом ју је камила, ненавикла на лак корак, тако протресла да два дана није могла да дође себи. Једноставно речено, као што је Нел након две или три вожње које јој је допустио господин Ролинсон тврдила да нема ничег угоднијег на свету од тога, тако су госпођи Оливије остале само неугодне успомене у сећању. Говорила би да је то добра вожња за Арапе или за такву мрвицу као што је Нел, која се не може продрмати јаче од муве што седи на камилиној грби, али да није за озбиљне особе и не баш нарочито лаке, које су склоне несносној морској болести.

Али, што се тиче Мединет ел Фајума, плашила се и из других разлога. У Порт Саиду, као и у Александрији, Каиру и у целом Египту, говорило се само о Махдијевом устанку и дервишевој окрутности. Госпођа Оливије се, не знајући тачно где се Мединет налази, узнемирила од помисли да је то можда преблизу махдистима, па поче запиткивати господина Ролинсона о томе.

Али он се само насмеја и рече:

– Махди у овом тренутку опседа Картум, у којем се брани генерал Гордон. Знате ли ви, госпођо, колика је раздаљина између Мединета и Картума?

– Немам представу.

– Отприлике као одавде до Сицилије – растумачи господин Тарковски.

– Отприлике толика – потврди Сташ. – Картум лежи тамо где се Бели Нил спаја са Плавим Нилом у једну реку.

Од њега нас раздваја огроман простор Египта и цела Нубија.

Хтеде још да дода да ће он бити уз њу са својом пушком, па макар Мединет био ближе оним земљама које је захватио устанак, али заћути, сетивши се да га је отац већ више пута укорио због оваквог хвалисања.

Старији ипак почеше да разговарају о Махдију и о устанку, зато што је то било нешто најважније што се тицало Египта. Вести из Картума беху лоше. Дивље чете су опседале град већ месец и по дана, а владе Египта и Енглеске поступале су полагаано. Помоћ је на једвите јаде кренула и сви су се прибојавали да ће, уз сву Гордонову славу, јунаштво и способност, тај важан град пасти у руке урођеника. Тако је мислио и господин Тарковски, који је сумњао да Енглеска потајно жели да Махди отме Судан Египту, па да га она касније узме Махдију и учини од тог огромног краја енглески посед. Но ипак, господин Тарковски није те своје сумње изразио господину Ролинсону, не желећи да вређа његова патриотска осећања.

При крају ручка Сташ поче запиткивати зашто је енглеска влада заузела све земље које леже јужно од Нубије – Кордофан, Дарфур и Судан све до Алберт Нијанзе – и тиме отела слободу тамошњим становницима. Господин Ролинсон одлучи да му растумачи како је то тако због тога што је египатска влада све што је чинила радила према упутству Енглеске, која је продужила протекторат над Египтом и заправо њиме владала како је хтела.

– Египатска влада није тамо никоме отимала слободу – рече – али ју је стотинама хиљада, а можда и милионима људи повратила. У Кордофану, Дарфуру и у Судану није у последње време било независних држава. Тек је понегде присвајао неки мали владар себи права на неке

земље и отимао их силом против воље становништва. Те земље су претежно биле настањене независним племенима арапских црнаца, тј. људима чијим је жилама текла крв оба племена. Та су племена живела у непрекидном рату. Нападала су једна друга и отимала коње, камиле, рогату стоку, а пре свега робове. Том приликом су примењивали велику окрутност. Али најгори су били трговци који су кретали због слонове кости и робова. Они су у неку руку чинили посебан сој људи, ком су припадале готово све поглавице племена и имућнији трговци. Залазили су дубоко у унутрашњост Африке, грабећи свуда слонове кљове и хватајући хиљаде људи и мушкараца, жена и деце. Том приликом су уништавали села и насеља, пустошили поља, проливали реке крви и без милости убијали све који су им се одупирали. Јужни делови Судана, Дарфура и Кордофана, као и крајеви уз Горњи Нил, готово да су сасвим опустели све до језера у неким крајевима. Али арапске банде су се залетале све даље, па је већ цела средња Африка постала земља суза и крви. А ево, сад је Енглеска, која у целом свету прогони трговце робљем, наговорила египатску владу да заузме Кордофан, Дарфур и Судан. То је био једини начин да се они грабљивци присиле да се окане оне огавне трговине, и једини начин да се држе на узди. Несрећни црнци одахнуше, напади и отимачина престадоше, а људи почеше да живе у каквом-таквом реду. Међутим, овакво стање се очигледно није свиђало трговцима, па се међу њима појавио Мухамед Ахмед, данас познат као Махди, који је почео позивати у свети рат под изговором да у Египту пропада права Мухамедова вера, па се сви сложено латише оружја. И тако је плануо овај страшни рат, у којем Египћани, барем тренутно, врло лоше пролазе. Махди је у

свим биткама потукао владину војску, заузео Кордофан, Дарфур и Судан. Његове чете опседају овог момента Каргум и продиру на север све до граница Нубије.

– А могу ли допрети и до Египта? – запита Сташ.

– Не могу – одговори господин Ролинсон. – Махди, додуше, наговештава да ће заратити са целим светом, али то је дивљак, који нема појма ни о чему. Египат неће освојити никада, зато што то Енглеска неће допустити.

– Али ако египатска војска ипак буде потпуно поражена?

– Онда ће доћи енглеска војска, коју још нико никада није победио.

– А зашто је Енглеска допустила Махдију да освоји толике земље?

– Како знаш да је допустила? – запита господин Ролинсон. – Енглеска се никада не жури, зато што је вечна.

Даљи разговор прекине слуга црнац, који најави да је дошла Смаинова Фатима, па моли да је саслушају.

Жене на истоку готово искључиво се баве кућним пословима и ретко излазе из харема. Само сиромашније полазе на трг или раде по пољима, попут жена фелаха, тј. египатских сељана. Али и оне притом покривају лице. Мада у Судану, одакле потиче Фатима, није такав обичај, и премда је већ раније долазила у канцеларију господина Ролинсона, њен долазак, нарочито у то касно доба и у приватну кућу, изазвао је чуђење.

– Сазнаћемо нешто ново о Смаину – рече господин Тарковски.

– Да – одговори господин Ролинсон и рече слуги да уведе Фатиму.

Зачас уђе висока млада Суданка са скроз откривеним лицем, врло тамне коже и прелепих, премда дивљих и

мало мрких очију. Ушавши, паде на колена, а кад јој господин Ролинсон нареди да устане, усправи се, али остаде на коленима.

– Сиди* – рече – Алах благословио тебе, твоје потомство, твој дом и твоја стада!

– Шта желиш? – запита инжењер.

– Самилости, спаса и помоћи у несрећи, господине! Затворена сам у Порт Саиду и пропаст прети и мени и мојој деци.

– Кажеш да си затворена, а ипак си могла да дођеш ево овамо, и то још ноћу.

– Довеле су ме заптије, које даноноћно чувају моју кућу, па знам да им је наређено да нам ускоро посеку главе.

– Говори као разумна жена! – одврати слегнувши раменима господин Ролинсон. – Ниси у Судану, већ у Египту, где никога не убијају без суда, можеш дакле бити сигурна да ни влас с главе неће пасти ни теби ни твојој деци.

Али она га поче молити да се још једном заузме за њу код владе и да јој издејствује дозволу да отпутује код Смаина:

– Енглези су тако велики као ти, господине – говорила је – они све могу. Влада у Каиру мисли да је Смаин издајник, али то није истина! Јуче су били код мене арапски трговци, који су дошли из Суакина, а пре су куповали гуму и слонову кост у Судану, па ми јавише да Смаин лежи болестан у Фашеру и да ме зове да дођем са децом да их благослови...

– Ти си све то измислила, Фатима – прекиде је господин Ролинсон.

* Господару. (Прим. лект.)

Али она се поче клети Алахом да говори истину, а затим рече да ће, ако Смаин оздрави, без сумње избавити све хришћанске заробљенике, а ако умре, онда ће она као рођака вође дервиша лако моћи да допре до дервиша и да постигне све што буде хтела. Нека јој само допусте да оде, јер јој се срце у грудима стеже од чежње за мужем. Шта је она, несрећна жена, скривила влади и кедиву*? Је ли то њена кривица и може ли она бити одговорна за то што је тако несрећна да је рођака дервиша Мухамеда Ахмеда?

Фатима није смела пред „Енглезима“ да назове свог рођака Махдијем, зато што то значи: откупитељ света; знала је да га египатска влада сматра бунтовником и зликовцем. Ударајући непрестано челом и зазивајући небо за сведока своје невиности и несреће, даде се у плач и поче тужно нарицати, како то на Истоку чине жене кад изгубе мужа или сина. Затим се опет баци лицем на земљу, заправо на ћилим којим је био покривен под – и чекаше ћутећи.

Нел, која је већ била мало поспана при крају ручка, сасвим се разбуди, а како је била доброг срца, ухвати оца за руку и, љубећи је неколико пута, стаде га молити за Фатиму.

– Помози јој, тата! – помози јој.

Фатима се, сигурно разумејући енглески, огласи усред јецања, не померајући лице од сага:

– Алах те благословио, рајски цвете, насладо Омеја, звездо без мане!

Мада је Сташ у души био велики противник махдиста, и њега су ганули молба и Фатимин бол. А поврх тога и Нел се заузимала за њу, а он је на крају увек пристајао на

* Некадашњи титуларни назив египатског гувернера. (Прим. лект.)